

SZÖVETSÉG A TÖRTÉNELEMME

Az eddig ismert legszörnyűbb háborút még el kellett szünetednünk, hogy nemzeti létünk mélypontjára süllyedjünk és onnan elindulva új alapokon építsük fel rombadőlt hazánkat és lerombolt lelkeinket. Felszabadulni mámorító érzés volt, de egyúttal zavarba ejtő is. Sejtettük, hogy véglegesen elsüllyedt, egy minden emberi értéket meggyalázó, milliókat kizsákmányoló és elnyomásban tartó társadalmi rendszer. Zavarunkat az okozta, hogy szabadságunk világrajövetelénél az a nép bábáskodott, amellyel szemben uralkodó osztályaink jóvoltából igazságtalan véres háborút folytattunk. Igaz, hogy kormányzati rendszereink aljaságáért nem a népet terhelte a felelősség, mégis a megtévesztett tömegek jogos bosszúra, megtorlásra számítottak. Ehelyett felszabadítók érkeztek.

Népünk legjobbjai a felszabadító Szovjet Hadsereggel együttműködve gyorsan megértették az oly gyakran porba szójt magyar társadalommal, hogy most, a történelem minden eddigi hadviselésétől eltérően, a kihívott és orvul megtámadott ország katonái békét, szabadságot és a nemzeti felemelkedés lehetőségét hozzák magukkal.

A Szovjetunió elévülhetetlen érdeme, hogy szétzúzta a fasiszta rendszert, amely minden elképzelést felülmúló szenvedéseket zúdított az emberiségre, azt a politikai rendszert, amely abban a tekintetben is példátlan a történelemben, hogy először emelte a hivatalos kormányzati politika rangjára a büntözést. A fasiszta alóli felszabadítás aktusa tette lehetővé népünk számára a részvételt a társadalmi haladásért folytatott harcban. Ezt a harcot a Szovjetunió által felszabadított népek közösségével együttműködve, sikeresen vívtuk meg.

Ilyenkor, április 4-én, az ünnep hangulatában szóhoz jutnak a történelmi emlékek, a személyes élmények. Összegezik a megtett út eredményeit és jogos büszkeséggel emlegetik a szocializmus sikereit. Azt hiszem, ehhez az ünnepi számvetéshez hozzátartozik annak felmutatása is, hogy a felszabadulás és az azóta eltelt évtizedek szervesen beépültek népünk történelmi tudatába. Az 1945 óta eltelt 27 esztendő azt jelenti, hogy népünk végérvényesen berendezkedett az épülő szocializmusban és a szocializmus otthonra talált a nép tudatában. Társadalmi intézményeink, a párt irányításával, a nemzet által elfogadott és támogatott szocialista intézményekké váltak. Ez annyira igaz, hogy a még előforduló elégedetlenségeinkben is a szocialista normák következetesebb érvényesítésének igénye fogalmazódik meg.

POZSGAY IMRE

Jól teszi, aki a felszabadulásra emlékezve, az anyagi javak termelésében elért sikereinken mutatja be a haladást. Hiszen ennek az országnak, de főleg dolgozó emberének egy ezredév alatt annyi nyomorúságot, nélkülözést kellett elviselnie, hogy a létbiztonságot és anyagi boldogulást emiatt ma is a legnagyobb értékek között tartják nyilván. Az is jó, ha valaki a közműveltséget, társadalmunk szellemi feléledését nagy sikereink között emlegeti, hiszen múltbeli nyomorúságunk egyik legszörnyűbb megnyilvánulása a szellemi mizéria volt. Mégis, azt hiszem, hogy e két területen elért nagyszerű haladásunk együttes hatására, emberiségben való emelkedésünkre érdemes a legnagyobb figyelmet fordítani. Arra a tényre, hogy hazánk állampolgárai, amilyen mértékben előre léptek a társadalmi haladás lépcsőfokain, olyan mértékben váltak maguk is tudatos résztvevőivé és cselekvőivé a történelmi folyamatnak.

Népgazdaságunk és társadalmi életünk felfelé ívelő fejlődése bizonyítja, történelmi tapasztalataink igazolják, hogy a hatalmon levő, a párt vezette munkásszótálynak és dolgozó tömegeknek néhány évtized alatt sikerült ipari, gazdasági és kulturális téren olyan fejlődést elérnünk, amihez a kapitalizmusnak évszázadokra volt szüksége.

A jövőben is arra törekszünk, hogy történelmileg minél rövidebb idő alatt oldjuk meg fontos társadalmi problémákat és nehéz feladatokat. Ebben a vállalkozásban ahhoz a marxi-lenini útmutatáshoz igazodunk, amely szerint, noha az emberek történelmüket az adott és a múltból örökölt körülmények között alakítják, mégis ők maguk alakítják.

A felszabadulás ünnepe, ezért számunkra a feladatok ünnepe, a történelmi jelenlét ünnepe. 1945. április 4. sorsdöntő fordulat volt népünk életében. A Szovjetunió dicsőséges tettei megadták nekünk a politikai szabadságot és a testvéreink internacionalista közösségének tagjává emeltek bennünket. Egyúttal hozzá kezdhettünk társadalmi felszabadulásunk megszervezéséhez és ebben olyan mértékben haladunk előre, amilyen mértékben a termelés eszközeivel és szellemi képességeinkkel uralmunk alá hajtjuk társadalmi viszonyainkat.

A felszabadulás számunkra azt jelentette, hogy szövetségre lépünk a történelemmel és a társadalmi fejlődés bonyolult törvényeiből saját kezünkkel hámozuk ki a jövőt.

Hát a tojásdobálásra emlékszel-e? — kérdezte régi, falubeli ismerősöm, akivel csaknem húsz éve találkoztunk utoljára. Ő is Pesten él.

— Húsz év?! — hitetlenkedve ingattuk a fejünket, mintha nem is velünk történt volna. Az ember hajlamos arra, hogy az idő múlását csak másoknál érzékeli. A régi barátok, ismerősök arcvonása sem változik meg annyira számunkra, hogy ne ismernénk rá a hajdani kamaszarca. Különösen, ha együtt járunk iskolába.

— Hogyne emlékeznék a tojásdobálásra, a húsvéthétfői locsolkodásra! — mondom, és a vállára ütök.

A szótól-e, vagy a mozdulattól, jól látom magunkat a templom alatti réten. Nagy ívben hajigáljuk a festett húsvéti tojásokat. Megvillan kék, piros, tarka színű a tiszta ég alatt, és furcsa tottyanással hullnak a márciusi vagy áprilisi rét puha fűvére. Ritka eset volt, hogy eltörtött volna egy is!

— Hát arra a húsvétra és nagyszombatra emlékszel-e? — s a szavakat megnyomja.

Hirtelenében nem kapcsolok.

— Melyikre?

— A negyvenötökre... — Szélesen mosolyog és már én is emlékszem.

— Haha... — mondom, de nem mosolygok, mert az az egy nagyszombat és húsvét, elűt a többitől.

Akkor még élt a nagyanyám és a nagyapám. Negyvenöt nagypéntekén Laci barátommal a kertek alatt ástott és sebtében befedett „bunkerben” őriztük a teheneiket, nehogy a németek elhajtsák. Több, mint egy hétig ott aludtunk hátul, a domboldalba vágott ideiglenes istállóban. Aztán következett a nagycsütörtök. Akkor a harangok „nem mentek Rómába”. Amint a németek elé hagyták a falut, mindenki a hegyre igyekezett. A „hegy” Zalában dombot jelent. A prэшázakba szorult a falu népe. A németek még az utcai kis hidakat is felrobbantották. Mindenki azt hitte: nagy harc lesz.

Két dombor közötti völgyben, a „Vargyasban” vártuk a világ változását. Mi kilenc-tíz évesek

HÚSVÉTI PALACSINTA

voltunk. Nem sokat törődünk azzal, hogy a völgy felett, csaknem egy napon át, vijjogva szálltak az aknák, az ágyúk lövedékei. Elvezettük az izgalmat. Aztán csend lett. Nagyszombaton szállingózni kezdtek vissza, a három kilométerre levő faluba az emberek.

Nagyapám rosszul volt. Szekéren, párnák közt fekvé vitték vissza a faluba. Pedig nemrég még kiabálva ígért pofont a csendőrnök meg egy fiatal, leventepuskás katonának, amikor lövészárk-ásásra akarták elvinni.

— Pont egy első világháborús rokkantat, egy hatvanöt éves embert akartok tik elvinni árkot ázni! Ástam én eleget az Isonzónál — kiabálta a csendőröknek, tegezve dühében —, amikor tik még pelenkásak voltak! A csendőr meg a katona elvörösödött. „Nem úgy van az...” — kezdte, de akkor a nagyapa, a szelíd, ősz hajú kis öreg valóságos tigris lett. — Takarodjatok ki a házamból! Majd pont itt állítjátok meg a ruszkit!...

Akkor már a Balaton felől napok óta morgott az ég alja. Éjjel látni lehetett a villanásokat is. — Ki innen! — Elmentek, és én nagyon csodáltam bátor nagyapámat.

— Ó, persze, hogy emlékszem! — mondom újra a barátomnak és pillanatok alatt megelégednek bennem a negyvenötös húsvét képei. Arra már nem emlékszem, hogy április napjaira esett-e húsvét, vagy március végére. De a képek elvenek.

Amikor visszártunk a faluba, nagyapa otthon is ágyba került. Nagyszombat volt és elmaradt a feltámadási körmenet. Másnap derűs napra virradt a falu. Csönd volt. Egy lövés sem hallatszott. Dél is elmúlt, amikor egy kis tatár, meztelen karddal végigsétált az utcán. Aztán jö-

tek a többiek. Szürkék voltak és lószagúak. Mi gyerekek nem féltünk. Sokan elbújtak, de nem úgy nagyanyám, a patlogós, szőki-mondó, szikár öregasszony. Neki már az sem tetszett, hogy annyi „talicskát” toltak be a szobába. Kerekcs géppuskák voltak.

— Tönkreteszitek a padlót! — pörölt velük, mert büszke volt a korhadó, hasadozott hajópadlóra. De a szürkéköpenyesek csak nevettek. Körülvették, és egyszer csak elkezdtek valamit mutogatni, beszélni. Lízst került elő és tojás. Egy egész kosár tojás. Mutogattak, beszéltek. — Tudom is én mit karattyoltok! — mondta nagyanyám. Aztán az egyikük megfogta és bevezette könyökénél fogva a konyhába. Nagyapa ott fektült. A katona felkiáltott. Már nem tudom mit, de levette a falról a palacsintasütőt és mutogatott. Végre nagyanyám is megértette, mit akar.

— Ááá... Palacsinta kell nektek?! — kikapta a kezükből a sütőt, és vette a lábasokat, keverte a palacsintának valót. Akkor még csak öt-hat katona volt ott. Nem sokára pattogott a tűz és sülték a palacsinták. A katonák nevettek ettől, dobálták egymásnak a forró tészta. Nem tudom hányat süthetett a nagyapam, amikor elfogyott a vágott fa.

— Fát! — mondta. — Vágjátok! — és ő is mutogatott. Megértették, és mutatták, hogy hoznak, amennyi csak kell. — Nem kell nekem a másé! — mondta nagyanyám. — Van nekem is! Ott a fűrés, a fejsze, vágjátok!

Fűrészeltek, vágtak! De egyre többen lettek. Nagyanyámról folyt a víz.

— Hát hányan vagytok még? — kiabálta. — Az isten se győzi, a fene a hasatokba! — a katonák nevettek és biztatták, hogy süsön csak. De a nevetésük annyira felbosszantotta a nagyanyát, hogy a palacsinták egyre vastagabbak lettek, végül már kézvastagságúak süttö. A katonáknak ez nem tetszett, és valamelyikük mérgesen mutogatott. — Mutogathatsz! Mit bánom én! Akkor se süts többet! Az istent a hasatoknak!... — odavágta a sütőt és lerokkadt az ágyra, de még mondta a magáét. Olyannyira, hogy még a nagyapa is, aki sose volt valami vallásos ember, megsokallta, és azt mondta:

— Hagyd már, Kati, fogd be a szádat! Mégiscsak feltámadás van ma!...

— Hát, persze! emlékszem arra a húsvétra is! — mondtam a barátomnak.

— Én is... — Elgondolkodott. — Te, mit gondolsz, a mostani gyerekek is dobálják a tojást ott a réten?

— Nem tudom... — válaszoltam, és az jutott eszembe, kár, hogy elmúltak azok a húsvétek. Kár, hogy nem hallatszik gyereknevetésünk az otthoni réten.

KISS DÉNES

Vaszil
Szahajdak

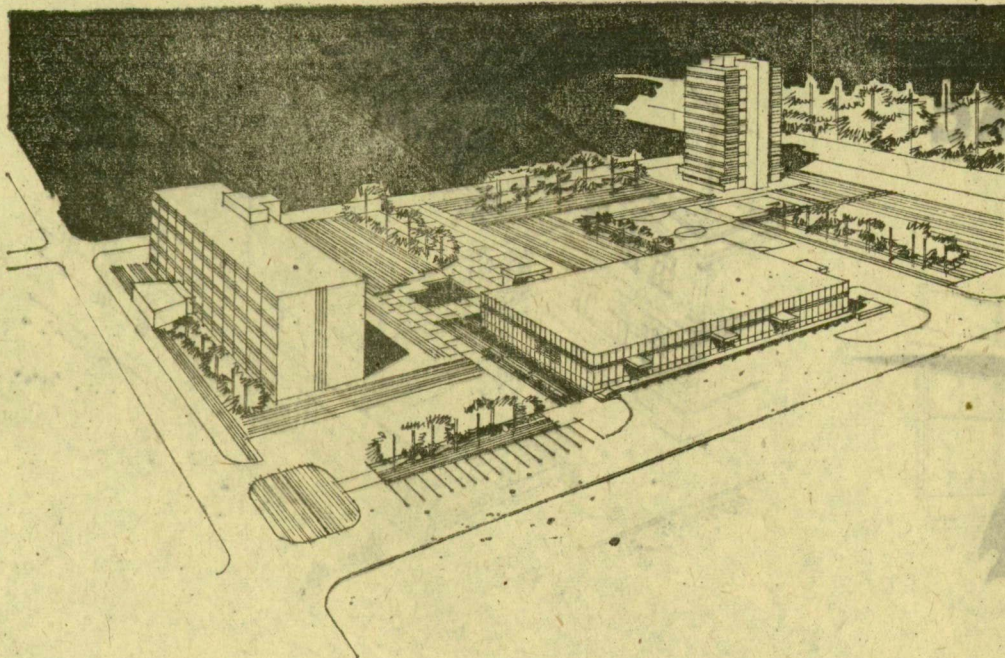
RÍMEK

Az ősz
s a dombhátak óarany erdő-haja,
édesanya, s gyermeke,
tenger és sirályrikoltásos partja,
az éj, s a szerelmesek szeme —
egy-egy ragyogó rimpár.
Léted az enyémmel csendül össze,
akár a madár két szárnya —
egymagában mit érne bármelyik is...

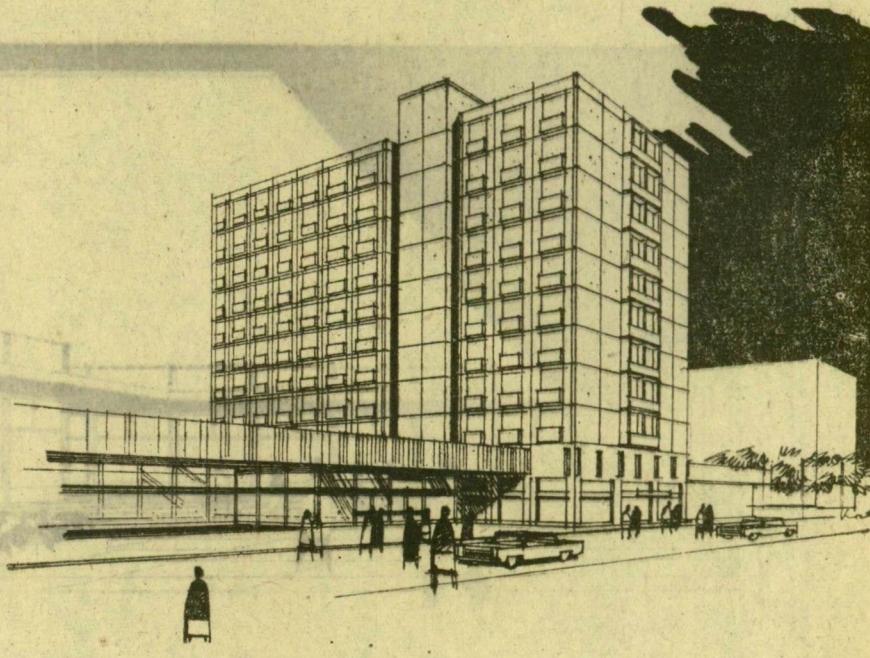
A játszótéren
babakocsik króm-villogását
figyeltem,
s hallgattam
kismamák bájos tracesolását.

Minden elhangzott mondat,
kiejtett szó
bennem csupán egy szóra rímelt,
mi úgy hangzik: szülőföldem...

Fordította: Ferenc Gyöze

Egyetemi kollégiumi étterem

Takács Jánosné

Főiskolai kollégium

Takács Jánosné